

“Vi ska göra allt i vår makt att ge dessa barn de redskap de behöver”

- **En kvalitativ studie om rektorers resonemang kring hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar förskolebarns språkutveckling**

Av: Johanna Eriksson & Maja Falk

Handledare: Eva Schwarz

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande

Examensarbete 15 hp

Förskoledidaktik | Höstterminen 2023

Förskolläraryrket med interkulturell profil, erfarenhetsbaserad 210hp

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

Title: “We shall do everything in our power to provide these children with the tools they need”

- A qualitative study on principals' reasoning regarding how educators' knowledge of the Swedish language affects preschool children's language development

The purpose of this study is to examine how principals reasoning regarding how educators knowledge of the Swedish language affects preschool children's language development. Our three research questions are: *How do principals reason regarding how educators language proficiency in Swedish affects children's language development? How do principals reason regarding educators' language proficiency in Swedish when hiring? And how do principals reason regarding linguistic competence development for educators in preschool?*

To collect answers, we conducted interviews with nine principals. We analyzed our results using the sociocultural perspective and the theoretical terms linguistic learning, scaffolding and linguistic role models. Our collected empirical data showed that most of the principals, during recruitment, consider educators language proficiency as important. However, many principals also emphasize that they assign equal value to the educator's pedagogical competence when hiring, and that, at times, the educators language proficiency is considered subordinate. Furthermore, the principals agreed that educators are role models for the children when developing their language skills. Linguistic proficiency is seen as essential, but the principals opinions differ on whether it's the teachers language proficiency itself, or combined with the pedagogical competence, that is critical for children's language development and education.

Keywords: educators, principals, early childhood education, language development, scaffolding

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemområde	4
2. Syfte och frågeställning.....	6
3. Tidigare forskning.....	6
3.1 Ordförråd och ordkunskap	7
3.2 Kommunikativa strategier	8
4. Teoretiska utgångspunkter	13
4.1 Sociokulturellt perspektiv och språkligt lärande	13
4.2 Scaffolding	14
4.3 Språkliga förebilder	15
5. Metod.....	16
5.1 Analysmetod.....	17
5.2 Urval	17
5.3 Forskningsetiska överväganden och genomförande av studien	18
5.4 Metodkritik.....	18
6. Resultat och analys.....	19
6.1 Barns språkutveckling.....	20
6.2 Rekrytering	27
6.3 Kompetensutveckling	30
7. Diskussion och slutsatser	35
7.1 Hur resonerar rektorer kring hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling?	35
7.2 Hur resonerar rektorer kring pedagogens kunskaper i svenska vid rekrytering?.....	37
7.3 Hur resonerar rektorer kring språklig kompetensutveckling för pedagoger i förskolan?.....	38
7.4 Slutsats	39
8. Fortsatt forskning	40
Litteraturlista	42
Bilagor	45
Bilaga 1	45
Bilaga 2	46

1. Inledning och problemområde

“De vuxna språkliga förebilderna ger ringar på vattnet som sträcker sig genom all samvaro som barnen deltar i under sin livstid. Som vi gör - så gör också barnen” (Larsson, 2022, s. 22). Vi som har genomfört denna studie har båda varit yrkesverksamma i förskolans värld i många års tid. Under dessa år har vi uppmärksammat vilken betydelse språkliga förebilder har för barnens språkutveckling. För språkutvecklingen är barnen, enligt oss, i behov av såväl sina kamrater som av oss vuxna. I denna studie har vi valt att fokusera på vilken betydelse pedagoger har för barnens språkutveckling. Med pedagoger syftar vi till barnskötare och förskollärare som är verksamma inom förskolan.

Förskolan har ett kompensatoriskt uppdrag som innebär att alla barn ska ges samma rätt till utbildning och utveckling. Uppdraget innebär att förskolan ska bidra till att jämna ut de givna och skilda förutsättningar som barnen har med sig hemifrån (Skollagen, 2010:800, 4 §).

Vi som arbetar i förskolan är de vuxna som barnen möter under dagarna i verksamheten och vi är därmed de språkliga förebilder barnen har i förskolan. Vår uppgift blir därför att hjälpa barnen att sätta ord på det som sker och sina tankar samt att stötta dem att tolka det de inte förstår. Det är därmed grundläggande att vi vuxna besitter de kunskaper som behövs för att kunna stötta barnen i sin språkutveckling. Detta anser vi är ett viktigt arbete, men frågan är vilka kunskaper som behövs för att kunna stötta barnen i deras språkutveckling?

Pedagogers kunskaper i svenska är även en aktuell samhällsdebatt. Ett exempel på en insats som har utförts utifrån den aktuella debatten är de språktester i svenska som har implementerats i samband med anställning i Botkyrka kommun. Vi har varit i kontakt med politiker i Botkyrka kommun där språktester av pedagoger genomförs. Detta då vi var nyfikna på om språktesterna utgick från forskning. De besvarade gärna våra frågor men däremot kunde vi inte finna någon forskning som testerna har sin grund i. I Ringdahls (2021) artikel *Språktest av personal- förskolor positiva* som publicerats av tidningen *Vi lärare*, beskrivs bakgrunden till införandet av språktesterna “...kommunen såg hur skolresultatet påverkades negativt i de områden där man har sämre förutsättningar för språkutveckling i förskolan, och att det i sin tur kunde kopplas till språkliga brister hos personalen”. Alla som söker arbete inom förskolan behöver sedan augusti

2021 genomföra språktestet. Om man inte klarar av testet kan man heller inte få någon anställning. För befintlig personal som inte klarar av testet finns möjlighet att få kompetensutveckling på arbetstid (ibid.).

Vi är intresserade av hur rektorerna resonerar kring vad pedagogers kunskaper i svenska har för betydelse för barnens språkutveckling. Vi valde just rektorer då de enligt Läroplanen för förskolan (2018) ansvarar för att se till att alla som är verksamma inom förskolan ska få kompetensutveckling för att kunna genomföra sitt uppdrag professionellt. Dessutom ansvarar rektorn för att barnen ska få möjlighet att utveckla ett rikt språk (ibid. s. 13, 20). Därmed ansåg vi det mest relevant att göra intervjuer med de som har detta ansvar. Enligt oss blir det även intressant att fråga rektorerna vilket ansvar de själva anser sig ha i relation till pedagogers kunskaper i svenska. Detta gör vi genom att undersöka rektorernas resonemang om hur möjligheterna till språklig kompetensutveckling ser ut. Då förskolan dessutom är första ledet i barnens utbildning och således är skolförberedande anser vi att det är betydelsefullt att undersöka hur rektorer resonerar kring pedagogers kunskaper i svenska och dess eventuella påverkan på barnens språkutveckling.

Barns rättighet att få vara aktiva deltagare och uttrycka sina tankar, regleras i artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter (Unicef, 2018, s. 18). Vi tänker att denna lagstadgade rätt barnen har till att vara beslutstagande skulle kunna påverkas utav deras möjligheter att uttrycka sig språkligt, och är ytterligare – ur en demokratisk och utjämnande synvinkel - en anledning till varför vi finner detta arbete av vikt. Aktuell forskning visar på språkets betydelse för att barnet ska känna ett större engagemang, meningsfullhet och vilja att vara involverad i olika frågor. “Att arbeta med språk och kommunikation i förskolan är på så sätt i förlängningen ett värdegrundsarbete” (Larsson, 2022, s. 5). Språket beskrivs även i forskningen som en essentiell resurs att ha med sig, detta för möjligheterna till att vara en aktiv deltagare i lärandesituationer och för att få förutsättningar att vara en aktiv demokratisk aktör (Mercer se Gibbons, 2010, s. 35).

Vi vill anta att pedagogernas kunskaper i svenska skulle kunna ha en inverkan på barnens svenskspråkiga utveckling. Då språket är bärande ur en samhällsaspekt så menar vi att det är ett

angeläget problemområde att se till. Larsson (2022) skriver om hur språket kan användas som ett redskap i värdegrundsarbetet, för att främja "...gemenskap, trygghet och demokrati" (ibid. s. 5). På samma vis är vi intresserade av att utforska hur pedagogernas kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling då vi menar att det i vidare led inverkar på barnens möjlighet till integrering, inkludering, ansvarskänsla och kritiskt tänkande.

2.Syfte och frågeställning

Syftet med vår studie är att undersöka hur rektorer resonerar kring hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling. Detta kommer vi göra genom följande frågeställningar:

- Hur resonerar rektorer kring hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling?
- Hur resonerar rektorer kring pedagogers kunskaper i svenska vid rekrytering?
- Hur resonerar rektorer kring språklig kompetensutveckling för pedagoger i förskolan?

3.Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer vi att presentera forskning med relevans för vår studie. Vi har sökt efter forskning som innefattar hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar den pedagogiska verksamheten och barns språkutveckling, samt forskning som belyser hur pedagogen ser på sin roll och hur de kan stötta barnen för att de ska utveckla sitt språk. Vi har inte funnit någon forskning som berör det exakta ämnet vi vill undersöka, det vill säga rektorers resonemang om pedagogens roll som språklig förebild. Denna avsaknad tycker vi är mycket intressant. Som vi i inledningen talade om så är pedagogers kunskaper i svenska i relation till barns språkutveckling ett hett ämne i debatter kring undervisning, och därför ställer vi oss undrande till hur det kommer sig att vi funnit så dåligt med forskning på ämnet. I och med detta är vår ambition att vår studie skulle kunna bidra med ökade kunskaper inom området. Vi har hittat forskning som berör vad

som är viktigt för barns språkutveckling och mycket av forskningen riktar in sig på barn som är flerspråkiga.

Den forskningen som vi har hittat är överens om att det är viktigt för barns språkutveckling att de får möta vuxna som kan utmana dem språkligt. Dessutom visar forskningen att det är viktigt för barns språkutveckling att de redan i förskolan får möjlighet att utveckla sitt språk då detta kan förebygga läs- och skrivsvårigheter senare i livet. För att strukturera forskningen har vi delat in den i två kategorier; *ordförråd och ordkunskap* samt *kommunikativa strategier*. Dessa kategorier har valts eftersom de utgör centrala begrepp inom den forskningen som vi har använt oss av. Forskning om ordförråd och ordkunskap hävdar vi blir intressant för oss i relation till rektorers syn på hur pedagogens kunskaper i svenska kan stötta barnens språkutveckling. Detta genom att pedagogen introducerar nya ord, samt på ett medvetet vis samtalar och samspelar med barnen. Den forskning som innefattar kommunikativa strategier anser vi kan bidra till ytterligare aspekter av vad som är viktigt för barns språkutveckling.

3.1 Ordförråd och ordkunskap

I uppdrag från Ifous har Polly Björk-Willén (2022) utfört kunskapsöversikten *Språkutvecklande förskola* för att belysa områden där ytterligare forskning behövs. Många svenska förskolor står inför utmaningar att utveckla strategier för att främja barns språkutveckling. Målgruppen för kunskapsöversikten är rektorer och övrig ledning inom förskolan (Ahnborg 2022, se Björk-Willén, 2022, s. 5). I många forskningsstudier framkommer det att det är betydelsefullt för barn att utveckla sitt ordförråd i förskolan då detta är väsentligt för läs- och skrivutvecklingen (se exempelvis Sun & Yin, 2020; Rydland, Grøver och Lawrence, 2013; Weizman & Snow, 2001 se Björk-Willén, 2022, s. 26). Med ordförråd menas antal ord, ordförståelse, hur orden uttalas samt hur de böjs (Lervåg & Aukrust, 2010 se Björk-Willén, 2022, s. 26). Björk-Willén (2022) skriver att det saknas forskning som synliggör “hur barn i förskolan tillägnar sig ett rikt ordförråd”. Dock finns det en belgisk studie där man har studerat “vilka effekter förskolepersonalens språkliga input kan ha på flerspråkiga förskolebarns ordförråd”. Resultaten visade att en förutsättning “...för att barnen skulle tillägna sig nya ord var att dessa förekom frekvent och införlivades i för barnen meningsfulla aktiviteter” (Verhelst 2006, se Björk-Willén,

2022, s. 25). Detta menar vi är ett intressant resultat att diskutera i relation till rektorernas resonemang, då läs- och skrivutvecklingen är en stor del av språkutvecklingen.

Vi har även funnit forskningsstudier som lyfter fram barns andraspråsutveckling. Ett exempel på detta är en norsk studie av Aukrust och Ryland (2011) som har undersökt “tvåspråkiga turkisk- och norsktalande barns andraspråkutveckling”. De kom fram till att det är betydelsefullt för barn att exponeras för språk i en kontext som är meningsfull för barnen utifrån deras erfarenheter och behov. Undersökningen innefattade hur barns ordförråd påverkas av en förskolemiljö som är ordintensiv (ibid. s. 197–208). En ordintensiv miljö beskriver författarna är en miljö där det samtalas ofta samt att språket används med variation och i en komplex kontext. En komplex kontext skapas genom att pedagogen använder sig av nya ord samt synonymer, i många varierande situationer som barnen kan relatera till. En ordintensiv miljö bidrar till ett mer varierat språk samt bättre ordförståelse. För läsförståelsen är det även viktigt att barnen får öva på att lyssna till en saga och själva återberätta och att de får frågeställningar kopplade till texten (ibid.). Forskning på pedagogens förhållningssätt till barn med annat modersmål än svenska visar även att pedagoger i förskolan i många fall “anpassar och förenklar” sitt språk när de talar med barn som inte har svenska som modersmål (Naucér & Boyd, 1998; Aarts m.fl., 2015; Grøver m.fl., 2020 se Björk- Willén, 2022, s. 54). Detta bidrar till att de barnen ej möter utmaningar som leder till att barnen utvecklar sitt språk samt kognitiva förmågor (Skaremyr, 2021; Rydland m. fl., 2013; Cekaite & Evaldsson 2017 se Björk- Willén, 2022, s. 54). Forskningen belyser alltså att det är extra viktigt för barn som inte får höra landets majoritetsspråk hemma att de får göra det i förskolan då det kan ge dem bättre förutsättningar att kunna utveckla sin ordförståelse och sitt ordförråd.

3.2 Kommunikativa strategier

Ett övergripande tema som Martina Norling (2015) fann och presenterar i sina resultat är kommunikativa strategier. Detta är något som hon presenterar i avhandlingen *Förskolan - en arena för social språkmiljö och språkliga processer* där hon haft som syfte “Att undersöka förskolepersonalens förhållningssätt och beskrivningar av social språkmiljö i den svenska förskolan”. Detta har hon gjort utifrån frågeställningen: “Hur beskriver och förklarar personalen sitt tillvägagångssätt och stödjande insatser i förskolans sociala språkmiljö?” (ibid. s. 11–12).

Med social språkmiljö syftar hon till språk- läs och skrivprocesser som sker i sociala sammanhang. För att besvara frågeställningen har hon använt sig av enkäter, dock består datainsamlingen mestadels av kvalitativa data i form av fokusgruppsintervju (ibid. s. 22, 105). Med kommunikativa strategier syftar Norling till hur pedagogerna får barnen att använda sig av talspråk och utveckla detta. Resultaten i studien visar att pedagoger i förskolan anser att det är betydelsefullt för barns språkutveckling att de vuxna ställer frågor som utmanar barnen kognitivt. Pedagogerna redogör även för att det är betydelsefullt att de vuxna upprepar det barnen säger för att bekräfta barnen i det de vill uttrycka. De beskriver också att de försöker variera språket genom att använda sig av olika synonymer till ett och samma ord. Pedagogerna uttrycker att de arbetar efter strategier för att barnen ska utveckla sitt ordförråd samt ordförståelse genom att de får utmaningar och stöttning i kommunikationen. För att barn ska utvecklas språkligt är det betydelsefullt att pedagogerna inte tänker att vissa ord är för svåra för barnen att förstå, och således inte använder de. Dessutom menar de att det är viktigt vid högläsning att stanna upp och förklara vad ord betyder (ibid. s. 75–76).

Norling (2019) har även skrivit forskningsartikeln *En studie om hur förskollärare och lärare resonerar om undervisningens innehåll i relation till barns språk-, läs- och skrivutveckling i förskola och förskoleklass* där syftet var att studera “hur förskollärare i förskolan och lärare i förskoleklassen resonerar om barns språk-, läs- och skrivutveckling i respektive verksamheter” (ibid. s. 2). Forskningen visar på att det förekommer utmaningar för pedagoger att delta i utbildningsprogram berörande språkutvecklande insatser (Norling & Sandberg, 2017 se Norling, 2019, s. 2). Detta är ett resultat som blir relevant för vårt arbete, och särskilt i koppling till den del av vår problemformulering som avser de språkinsatser som genomförs i Botkyrka kommun. Vilka stödinsatser erbjuder rektorerna, och vilket ansvar anser de själva att de har när det kommer till pedagogernas kunskaper i svenska?

Ett resultat i Norling (2019) studie, som är relevant för oss i vårt arbete, är angående lärarrollens betydelse. Respondenterna hänvisar till vikten av närvaro av en stöttande pedagog. Denna stöttning sker genom att möta barnets individuella behov och på så vis öppna dörrar för språklig progression. Denna närvaro innefattar exempelvis interaktion mellan pedagog och barn samt uttryckt uppskattning och uppmuntran (ibid. s. 7). Detta resultat ligger även till grund för en av

de centrala slutsatser som dras av studien: “Det är...betydelsefullt att barn i förskolan får återkoppling och utmanas i sina lärprocesser” (ibid. s. 13). Detta resultat uppfattar vi som intressant att diskutera i relation till rektorernas resonemang och svar på våra frågeställningar.

I vår studie kan det möjligtvis framkomma i intervjuerna med rektorerna att även andra kompetenser än det svenska språket är centrala för pedagoger att besitta för att bidra till barns språkutveckling. Många forskningsstudier har belyst hur viktigt det är att de som är verksamma inom förskolan besitter pedagogisk kompetens. Att vara pedagogiskt kompetent i relation till barns språkutveckling innefattar att föra dialoger där barnen utmanas och att barnen får möta en vuxen som lyssnar till dem och återkopplar till vad barnet uttrycker (Håkansson, 2018; Bjørnestad se Björk- Willén, 2022, s. 53). Forskningen visar alltså att det inte endast är ett korrekt talat språk som har betydelse för barns språkutveckling.

Något som framhålls i forskningen är att de vuxna som barnen möter i förskolan är viktiga för deras språkutveckling. Detta då språket utvecklas i mötet med någon som är språkligt erfaren (Ochs & Schieffelin, 1984 se Björk- Willén, 2022, s. 27). För att barnens språkutveckling ska främjas blir därmed de vuxnas språkkompetens viktig (Björk- Willén, 2022, s. 27). Ytterligare beskrivs det att dialogen är central för barnets språkutveckling. De vuxna behöver inte bara prata med barnen utan även aktivt lyssna till barnet och återkoppla till det som sägs. Enligt Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen så är det en förutsättning för någon som ska lära sig något, att denne får möta någon som kan lite mer om den kunskap som ska erövas. För den proximala utvecklingszonen är kommunikation ett viktigt redskap för att tillägna sig kunskap. I förskolan innebär det att pedagogerna behöver stötta barnen där de befinner sig i sin språkutveckling och “lägga ribban lite högre”. Ett exempel på detta är att pedagogen utmanar barnen kognitivt genom att ställa utmanande och öppna frågor där barnen får möjlighet att tänka både konkret och abstrakt. Barnen kan även i dessa samtal öva sig i att tänka själva och analysera och förmedla sina egna tankar (Massey, 2004 se Björk-Willén, 2022, s. 27). Enligt denna teori blir det betydelsefullt att de vuxna som språkliga förebilder ständigt arbetar för att förbättra det egna språket, både i tal och skrift för att kunna stötta barnen i deras språkutveckling (Larsson, 2019 se Björk- Willén, 2022, s. 27). Resultaten av studien som visar att det är betydelsefullt för barnens språkutveckling att de vuxna utvecklar det egna språket för att kunna stötta barnen, anser

vi är intressanta för vår frågeställning som belyser huruvida rektorerna erbjuder pedagogerna kompetensutveckling.

Flera satsningar har genomförts i Göteborg för att skapa en mer likvärdig undervisning i stadens förskolor. Ett sätt att göra förskolan mer jämlik är att höja "...kompetensen i det språkutvecklande arbetssättet...". För att undervisningen i förskolan ska kunna förbättras är det betydelsefullt att arbetslag tillsammans deltar i kompetensutveckling. Det är dock viktigt att även de enskilda individerna som arbetar i förskolan får möjlighet till kompetensutveckling för att förbättra sina språkkunskaper samt "ämnesdidaktiska språkkunskaper". Även om pedagoger är engagerade i kompetensutveckling och vill genomföra den så kan det tidsmässigt vara svårt att få till. Något annat som lyfts fram är verktyg för att analysera vilken betydelse olika satsningar egentligen har "för att stärka barns språkutveckling" (Björk- Willén, 2022, s. 51). Dessa resultat tycker vi blir relevanta för att diskutera rektorernas resonemang kring kompetensutveckling för pedagogerna. Forskningen klargör även att "...språkundervisningen i förskolan till stor del utgår från förskolepersonalens individuella val och kunskaper och deras personliga syn på undervisning" (Puskás, 2018; Alstad, 2016 se Björk- Willén, 2022, s. 54). Enligt Alstad (2020) så krävs det ett välutvecklat språk för att kunna vara en god språklig förebild. Språkundervisningen i förskolan formas av den enskilda förskolans villkor. En utmaning för rektorer och övrig ledning är att språkundervisningen däremot inte behöver vara bundet till individens språkkunskaper (ibid. s. 585–607).

Mats Myrberg (2001) utförde på uppdrag av Skolverket en forskningsöversikt som handlade om läs- och skrivsvårigheter samt hur dessa kan förebyggas. Forskningsöversikten behandlar barns språkutveckling, i relation till läs och skrivkunnighet, som i sig är en naturlig del i språkutvecklingen. Forskningens syfte är att genom att se på tidigare forskning som gjorts, kunna utröna vilka stödinsatser, metoder och pedagogiska åtgärder som kan hjälpa barn i behov av språkligt stöd. Metoden har gått ut på att samla och granska vetenskapliga artiklar, tidskrifter och rapporter. Översikten utgår framförallt från skolan, och redogör för forskning som visar på vikten av tidiga insatser gällande barnens språkliga progression. Samarbete mellan förskolan och skolan är väsentlig om svårigheter hemifrån bidrar till inlärningsproblem för barnet. I Myrbergs forskningsöversikt redogörs för flera slutsatser utifrån den bearbetade forskningen. De centrala

slutsatser vi menar blir mest relevanta för oss är gällande lärarkompetens. En sådan slutsats är att forskare är eniga om att pedagogiskt didaktiska satsningar är av central vikt för barn i behov av språkligt stöd (ibid. s. 61–62). Det benämns alltså inte direkt huruvida lärarnas egna språkliga kunskaper skulle ha betydelse eller inte för att stötta barnen, dock att pedagogiska resurser och metoder är direkt essentiella för att främja barnens kunnande. Detta är en slutsats som vi anser vara relevant att diskutera utifrån våra respondenters svar på vår forskningsfråga som ämnar till att utforska hur pedagogernas kunskaper i svenska eventuellt påverkar barnens språkutveckling. Myrbergs forskning är äldre och mycket har hänt i förskolan sedan den gjordes, exempelvis har läroplanen för förskolan både reviderats och förnyats. Vi väljer trots detta att ha med forskningen då vi menar att det är intressant att lärarkompetens i relation till språkutveckling har diskuterats så pass länge, men att det trots detta har varit svårt för oss att finna forskning på ämnet.

3.3 Sammanfattning av forskning

Sammanfattningsvis visar den forskningen vi hittade att det är viktigt med en pedagog som kan stötta och utmana barnen genom att ställa öppna frågor som kan utmana dem kognitivt, för att barnen ska utveckla sitt språk. Det är även viktigt att barnen får möta pedagoger som lyssnar till det barnen säger och upprepar och bekräftar dem. En miljö där det språkas mycket är en förutsättning för att kunna utveckla ordförrådet. Att utveckla ordförrådet är i sin tur en viktig del av skriv- och språkutvecklingen. För att kunna stötta barnets språkutveckling behöver pedagogen själv kunna uttrycka sig väl i både tal och skrift och detta är något som behöver vara under ständig utveckling. Vi menar att vi med hjälp av den forskning vi presenterat kan diskutera rektorernas resonemang om pedagogers kunskaper i svenska i relation till deras pedagogiska kompetens. Detta menar vi kan addera ytterligare en nyans till vår diskussion. I arbetet att söka efter forskning till vår studie fann vi ej forskning som handlar om vårt exakta ämne, det vill säga hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling. Därmed är vår uppfattning att vår studie skulle kunna bidra till att fylla en lucka inom ett område som enligt oss saknar forskning. Dessutom tänker vi att vår studie kan synliggöra hur det ser ut i dagens förskola. Har pedagogers kunskaper i svenska någon betydelse vid rekrytering och om det har betydelse, finns det då kompetensutveckling för att stärka språket för de som anses behöva det?

4. Teoretiska utgångspunkter

I kommande avsnitt kommer vi att redogöra för de teoretiska begrepp som vi kommer att utgå ifrån i vår analys av våra intervjuer med rektorerna. Då vår studie undersöker rektorernas resonemang kring pedagogens betydelse för barns språkutveckling så har vi valt att utgå från det sociokulturella perspektivet samt begreppen scaffolding och språkliga förebilder. Vi använder dessa teorier och begrepp för att vi menar att de är relevanta för våra frågeställningar. Då samtliga perspektiv och begrepp har betydelse för pedagogens roll i att ge barnen möjlighet att utvecklas språkligt anser vi att de således blir goda verktyg att använda för att analysera våra resultat.

4.1 Sociokulturellt perspektiv och språkligt lärande

Då vi ska undersöka rektorers resonemang kring pedagogers kunskaper i det svenska språket och dess betydelse för barns språkutveckling menar vi att det blir intressant att ha med ett begrepp som präglats av det sociokulturella perspektivet - språkligt lärande. Det sociokulturella perspektivet har en framträdande roll gällande utvecklingen av den generella förståelsen för hur central del dialogen och samspelet har för språkundervisningen. Detta har alltså haft stor betydelse och påverkan på undervisningen i språk (Claesson, 2008, s. 35). "Enligt det sociokulturella perspektivet lär barn i relationer och i samtal såväl med vuxna som med andra barn. Den som har många ord för färger ser fler nyanser än den som bara kan benämna basfärgerna" (Larsson, 2022, s. 39).

Det blir vidare intressant att se till det sociokulturella perspektivet och språkligt lärande i relation till kompetensutveckling, då kompetensutveckling i det svenska språket, beroende på sin utformning, skulle kunna användas för att i sin tur främja pedagogernas förutsättningar att stärka barnen i deras språkutveckling. "I ett sociokulturellt perspektiv är kunskaper inte något som individen har i form av färdigförpackade enheter som är lagrade i ett förråd" (Säljö, 2023, s. 125). Detta menar vi därför blir applicerbart på analysen kring rektorernas svar om de erbjuder

kompetensutveckling för pedagogerna och i sådana fall, i vilken form. Det är även intressant att se på det sociokulturella perspektivet i relation till hur pedagogerna resonerar kring språkets betydelse vid rekrytering. Vissa rektorer skulle eventuellt kunna anse att det finns andra viktigare faktorer än det svenska språket, och andra att det är en förutsättning för att kunna stötta barnen. Säljö (2023) skriver att kommunikation om hur människan utför handlingar är betydelsefullt för att kunna tillägna sig praktiska kunskaper. Genom det mänskliga språket kan vi kommunicera kunskap sinsemellan (ibid. s. 35).

4.2 Scaffolding

Vi vuxna kan stötta och främja barnens utveckling och lärande om vi handlar på ett medvetet vis. Scaffolding är ett begrepp som kommer utifrån Vygotskijs sociokulturella perspektiv och som "... användes första gången av Wood, Bruner och Ross (1976) i deras studie av hur föräldrar och små barn talar med varandra" (Gibbons, 2010, s. 29). Jerome Bruner använde senare begreppet för att i sin forskning peka på den stöttning scaffolding (engelska för byggnadsställning) den vuxna, eller annan person som besitter mer kunskap än barnet, kan erbjuda i en undervisningskontext för att assistera barnet i deras kunskapsutveckling. Syftet med denna scaffolding är att erbjuda adekvat stöttning tills det att barnet kan behärska det barnet lärt sig på ett självständigt vis, alltså utan hjälp av byggnadsställningen (Smidt, 2011, 163–164). Gibbons (2010) talar om innebörden av ordet stöttning utifrån begreppet scaffolding "Att stötta innebär att man tillfälligt ger det stöd som behövs, men när t.ex. en vägg står för sig själv vid ett husbygge kan stöttorna tas bort" (ibid. s. 29). Vi menar att begreppet scaffolding blir relevant då det innefattar teorier kring att en mer kompetent person är en förutsättning som stöttning för att barnet ska få möjlighet till utveckling. En del av vårt syfte med detta arbete är att se till hur rektorer resonerar kring hur pedagogers egna kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling. Vi menar alltså att pedagogernas kunskaper i svenska skulle kunna vara just denna scaffolding för barnen när de utvecklar sitt språk, och blir därför ett relevant begrepp att använda oss av i koppling till vår frågeställning. Sandvik och Spurkland (2012) redogör för det sociokulturella perspektivets syn på vilken betydelse vuxnas vägledning har för att skapa optimala förutsättningar för barnets utveckling. Författarna menar vidare att den språkutvecklande scaffolding, som erbjuds behöver vara baserat på att en kompetent vuxen har

förmågan att analysera och utvärdera hur och i vilka situationer som barnet behöver vägledning (ibid. s. 41).

4.3 Språkliga förebilder

I denna studie undersöker vi rektorers tankar kring hur pedagogers språkliga kunskaper i svenska påverkar barnens språkutveckling, därav anser vi att det blir tillämpligt att analysera samt diskutera utifrån begreppet språkliga förebilder. Scaffolding, som innebär att pedagogen aktivt och medvetet stöttar barnet mot ett förändrat kunnande, alltså en handling, skiljer sig från begreppet språkliga förebilder på så sätt att språkliga förebilder istället är den person eller de personer som exponerar barnen för språkande, alltså ett sätt att vara.

Begreppet är, enligt vår erfarenhet, ett vedertaget begrepp i förskolans värld och något vi ofta hör. Trots att begreppet enligt oss används flitigt, så finner vi begränsat med forskning. Larsson (2019) skriver om begreppet språklig förebild i sin bok och beskriver dess betydande roll. "Det är viktigt att man som vuxen kommer ihåg sin roll som språklig förebild och att man behöver föregå med gott exempel" (ibid. s. 89). Pedagogerna är de vuxna som barnen samtalar och kommunicerar med i förskolan, och är således de språkliga förebilder som barnen möter under sina dagar i verksamheten. Vi tänker även att rektorers resonemang om betydelsen av pedagogers kunskaper i svenska vid rekrytering samt gällande kompetensutveckling blir relevant att se till utifrån begreppet språkliga förebilder. Även i boken *Språklig förebild i förskolan* så används begreppet språklig förebild, och vi kommer således att använda även denna i vår teori.

Larsson (2022) beskriver hur det är av stor vikt att pedagoger och rektorer, ser till om barnen vuxit upp i en miljö som inte varit språkstimulerande, och hur förskolan i så fall kan väga upp det (ibid. s. 120). Utifrån hur förskolan skulle kunna verka utjämnande genom språkliga förebilder blir det relevant att se om rektorer reflekterar utifrån detta perspektiv vid rekrytering och kompetensutveckling. Larsson (2022) framhåller hur viktigt det språkbruk som barnen får möta är för att de ska förstå värdet av att vara aktiva samhällsaktörer som premierar demokratiska värden. "I det stora perspektivet ser vi att samhället förändrar språket. Men språket förändrar också samhället" (ibid. s. 42). På så vis blir begreppet språkliga förebilder i vår mening

centralt för vårt arbete ur både ett samhällsperspektiv samt ur ett sociokulturellt perspektiv. “Med språkets hjälp kan vi skapa nyfikenhet, framtidstro, förståelse, gemenskap och självkänsla hos barnen” (ibid. s. 128).

5. Metod

Vi som har utfört denna studie går vår sista termin på det erfarenhetsbaserade förskolläraryrket, vi har båda många års erfarenhet av att arbeta på förskolan som barnskötare. Dessa tidigare erfarenheter bidrar till att vi har en förförståelse för yrket, som skulle kunna göra att vi har lättare att tolka svar än någon som inte har samma förkunskaper som oss i ämnet, vilket skulle kunna påverka analysen av empiri. Med dessa förkunskaper i åtanke valde vi mailintervjuer som metod då vi anser att det är lätt hänt att vi annars påverkar rektorernas svar genom att ställa följdfrågor som ej är neutrala. Ytterligare en anledning till att vi valde att göra våra kvalitativa intervjuer via e-mail var att många rektorer uttryckte en upplevd tidsbrist att delta i muntliga intervjuer. Genom att vi erbjöd dem möjligheten att delta via e-mail, fick vi ett ökat antal villiga respondenter som kunde delta inom den tidsram vi har för detta arbete. Vi ansåg därmed denna metod mer effektiv med tanke på tidsaspekten. Vidare menar vi att svar via e-mail skulle kunna leda till kärnfulla analyser av respondenternas svar, eftersom de redan är skriftliga. Återigen tänker vi att med tanke på att vi har begränsad tid för detta arbete, så är det positivt att svaren redan är dokumenterade. Detta öppnar för möjligheten att lägga mer tid på analysen - vilket vi anser är avgörande för ett grundligt utfört arbete.

Frågorna som vi har valt att ställa var meningen att vara öppna och bidra till att respondenterna skulle få tolka dem enligt den egna uppfattningen. Vi har intervjuat rektorer då vi anser att de skulle kunna bidra med kunskap och en bredare bild av vilken betydelse som pedagogers kunskaper i det svenska språket har för undervisningen och barns språkutveckling. Då våra frågeställningar handlar om respondenternas egna upplevelser har vi valt att använda oss av kvalitativa intervjuer med öppna frågor. Denna metod har vi valt då vi anser att det kommer att kunna bidra med de mest relevanta svaren. Detta då vi är intresserade av människors uppfattningar gällande de frågor vi kommer att ställa.

Då slutna frågor har en tendens att leda till att respondenter känner sig begränsade i möjligheterna att svara har vi valt att använda oss av öppna frågor. Öppna frågor tänker vi kan bidra till att vi kommer nära respondenternas egen bild av frågeställningen och att de därmed inte svarar endast det de tror att vi är ute efter. Patel och Davidson (2019) menar att öppna frågor bidrar till att komma närmare respondentens egen uppfattning av ett fenomen (ibid. s. 37–38).

5.1 Analyismetod

Som metod för att analysera insamlad empiri har vi valt att använda oss av tematisk analys. Syftet med en tematisk analys beskrivs av Löfgren (2014) vara att dela in insamlad data utifrån utvalda kategorier för att underlätta analysarbetet. Denna metod menar författaren lämpar sig särskilt väl för att analysera kvalitativa data (ibid. s. 152). Vi anser att en tematisk analys kan bidra till tydligare överblick och struktur av våra resultat. I valet av vilka svar vi analyserar ansåg vi det mest intressant att jämföra de svar från våra respondenter som skiljer sig mest åt, för att på så vis kunna diskutera komplexiteten i frågeställningarna. Vi tror även att detta skulle kunna hjälpa oss att komma så nära respondenternas svar som möjligt. Vi har dessutom valt att använda oss av enskilda respondenters svar som vi anser skulle kunna bidra till ytterligare förståelse för varför respondenter har svarat som de har gjort. De teoretiska begrepp vi tidigare presenterat använder vi i analysen som ett redskap för att skapa en djupare och mer nyanserad bild av resultaten.

5.2 Urval

Vi har i mån av den tid vi haft på oss för att utföra denna studie använt oss av ett bekvämlighetsurval där respondenterna är slumpmässigt utvalda genom kontakter. Patel och Davidsson (2019) skriver att ett "Bekvämlighetsurval innebär att respondenterna består av de personer som finns tillgängliga för forskaren" (ibid. s. 139). Studien avgränsar sig till rektorer som arbetar i förskolan. Vi har inte valt någon avgränsning gällande yrkesverksam tid, plats eller om rektorerna arbetar på kommunala eller privata förskolor, då vi inte anser att det har en betydande roll för detta arbete. Våra respondenter bestod av 10 rektorer varav 1 drog sig ur. Detta är dock inget som vi tror har påverkat våra resultat nämnvärt.

5.3 Forskningsetiska överväganden och genomförande av studien

I vår studie har vi utgått från Vetenskapsrådets (2017) forskningsetiska principer så som informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Innan vi genomförde vår studie så informerade vi rektorerna om syftet. När de fått informationen kunde de sedan bestämma om de ville delta. Informationen gavs ut skriftligen via e-mail. I informationen fick deltagarna ta del av bakgrunden samt syftet med studien. Vidare informerade vi samtliga om vilka som kan ta del av resultaten av vår studie. Det framgick även att deltagandet i studien är högst frivilligt och att de närsomhelst kan välja att inte längre delta utan att uppge anledning.

Kontaktuppgifter till oss som genomför studien fanns för att deltagarna ska kunna få svar på frågor om studien. På en separat blankett fick deltagarna information om studiens syfte och genomförande. Denna lämnades ut innan vi genomförde våra intervjuer (Löfdahl Hultman, 2021, s. 35). I informationsblanketten som vi bifogade fanns en särskild del som respondenterna blev ombedda att kopiera och klistra in i det e-mail som de svarar på intervjufrågorna i. Denna del bekräftar att respondenterna har tagit del av informationen och att de med sitt svar bekräftar att deras intervju svar används i arbetet. Detta i enlighet med informationskravet. De personer som deltar i studien anonymiseras i texten för att dessa ej ska gå att identifiera (Vetenskapsrådet, 2017, s. 12). Vi har valt att använda oss av "respondent 1–9" istället för rektorernas namn för att anonymisera dem.

Nyttjandekravet går ut på att den information som delges av respondenterna enbart får användas i den tilltänkta forskningen (Vetenskapsrådet, 2017, s. 14). Det vill säga att de som valt att delta i vår studie skall känna sig trygga i att det de delar med oss inte kommer att användas av andra.

5.4 Metodkritik

Fördelen med att vi använde oss av e-mailintervjuer som metod var att vi inom given tidsram snabbt kunde sammanställa våra resultat och sedan analysera dessa, vilket bidrog till att arbetet blev effektivare än om vi skulle ha genomfört intervjuerna muntligt och sedan transkriberat och sammanställt dessa. En annan fördel som vi ser är att vi inte påverkade respondenternas svar.

Nackdelen med mailintervjuer var att somliga respondenter inte gav så fylliga svar, vilket vi kanske hade kunnat få om vi hade intervjuat dem muntligt. Vi kunde inte heller ställa några följdfrågor till våra respondenter vilket kan ha bidragit till ett mindre utförligt resultat. Efter att ha granskat respondenternas svar i efterhand, anser vi att det skulle ha varit intressant att inkludera frågor om vilket socioekonomiskt område rektorerna arbetar i. Detta eftersom det kan ha relevans för deras åsikter om pedagogens kunskap i svenska har betydelse för när de rekryterar pedagoger till sina förskolor, då det i vissa områden skulle kunna vara svårare än i andra, att få tag i pedagoger med goda kunskaper i svenska. I det stora hela anser vi att vi fick fram variationer i respondenternas svar som för oss var intressanta att analysera och som bidrog till en djupare förståelse för våra frågeställningar.

6.Resultat och analys

I detta avsnitt kommer vi att presentera resultaten av vår studie och analysera dessa utifrån ett sociokulturellt perspektiv och begreppen scaffolding samt språkliga förebilder, som vi har presenterat i teoriavsnittet. Resultaten som presenteras är utifrån våra intervjuer med nio rektorer. För att göra resultaten så tydliga som möjligt har vi delat in dem utifrån de teman och svar vi fann i vårt material. Dessa teman är barns språkutveckling, rekrytering och kompetensutveckling.

Det första temat är barns språkutveckling och det är relevant då vi är intresserade av att analysera hur rektorerna resonerar kring hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling. Rekrytering har vi med som ett tema då vi anser det relevant att se till hur rektorer resonerar kring pedagogers kunskaper i svenska språket och dess betydelse vid rekrytering. Detta då vi menar att vi på så vis skulle kunna få syn på om rektorerna anser att kunskaper i det svenska språket är avgörande i det pedagogiska arbetet med förskolebarn, eller om de möjligtvis finner andra kompetenser viktigare. Kompetensutveckling som ett tema anser vi är relevant i relation till det ansvar som vi presenterade i problemformuleringen att rektorn har enligt läroplanen. Vi menar att läroplanens intention med vad kompetensutveckling avser är tolkningsbar. Förskolans läroplan beskriver inte vad denna kompetensutveckling ska innefatta, eller hur eller när den ska genomföras. I och med detta menar vi att det är intressant att se till hur

rektorerna resonerar kring att erbjuda kompetensutveckling för pedagoger som behöver utvecklas i det svenska språket. I vårt arbete med denna text så innefattar kompetensutveckling en insats som rektorerna erbjuder pedagoger och som syftar till att stärka pedagogers kunskaper i svenska. Utöver detta är kompetensutveckling i detta arbete odefinierat och öppet för tolkning på samma vis som vi menar att läroplanen är. Därav är vi intresserade av att se till hur rektorerna resonerar kring vilka kompetensutvecklande möjligheter de erbjuder, eller som de anser bör erbjudas.

6.1 Barns språkutveckling

Vi ställde frågan *Hur kan pedagoger erbjuda barn i förskolan goda möjligheter till att utvecklas språkligt?* Respondent 8 svarar att:

Jag tycker att det är viktigt att man som pedagog ser att man arbetar språkutvecklande hela dagen i förskolan, både i planerad undervisning, spontan undervisning och i rutinsituationerna (där spontan undervisning kan bli ett naturligt inslag när man har den medvetenheten som pedagog). Hög medvetenhet bland pedagogerna om samtalets och interaktionens betydelse tillsammans med språkrika lärmiljöer och planerad, medveten högläsning bidrar tillsammans till barnens språkutveckling. (Respondent 8)

Respondent 9 säger att:

Det är viktigt att pedagoger skapar roliga och meningsfulla sammanhang där barns språkutveckling gynnas. Det kan vara att du läser böcker med inlevelseförmåga och samtala om texten och för boksamtal. Hur tror du hen känner i boken? Ställ öppna frågor och följdfrågor. Och ge barnen tid och talutrymme. Pedagogens förhållningssätt är av stor vikt. Det är viktigt att du som pedagog kan en medvetenhet kring språkets betydelse och kan erbjuda barnen möjligheter till samtal och att öka barnens språkmedvetenhet på ett lustfyllt sätt. Tex att leka med orden med hjälp av tex rim, ramsor och andra språklekar samt att använda olika uttrycksformer som kan stötta språkutvecklingen, till exempel bild, teater, rörelse och sång. (Respondent 9)

För att kunna vara en språklig förebild menar respondenterna att pedagogens förhållningssätt är en förutsättning för att barnen ska kunna utveckla sitt språk. Vi tolkar det som att respondenterna menar att en medvetenhet om hur barns språkutveckling sker är av största vikt. Dock räcker det inte att endast kunna tala korrekt svenska utan pedagogen måste även kunna arrangera miljön på ett sätt som uppmuntrar barnen till att kommunicera verbalt med varandra och med pedagoger. Detta är något som överensstämmer med scaffolding då pedagogens roll är vara ett stöd för barnets språkutveckling. Ytterligare faktorer som enligt de två respondenterna är viktigt för att gynna barnets språkutveckling är att pedagogen ställer öppna frågor, vilket vi tolkar är för att barnen ska utvecklas kognitivt och känna en tilltro till deras egen förmåga att reflektera självständigt kring innehållet. En förutsättning för detta tänker vi är att den vuxna inte bedömer barnens svar som "rätt" och "fel". Detta handlar alltså snarare om att stödja och guida barnens språkliga progression än att göra bedömningar. Sammantaget verkar det vara en kombination av en språklig förebild och att pedagogen arbetar enligt teorin om scaffolding som är betydelsefullt för barnens språkutveckling.

Något som förvånade oss var att ingen av våra respondenter lyfte fram vilken betydelse barnen sinsemellan har för varandras språkutveckling. Visserligen utgick våra frågor från pedagogen men av vår erfarenhet är relationerna mellan barnen minst lika viktig för språkutvecklingen, då även barnen är språkliga förebilder för varandra skulle pedagogens roll för barnets språkutveckling kunna vara att stötta barnen att kommunicera med varandra. Detta skulle då kunna vara ytterligare en aspekt av varför pedagogens kunskaper i svenska inte behöver vara det som har störst betydelse för att barnen ska utveckla sitt språk.

Många av respondenterna lyfter fram flerspråkiga barns språkutveckling, när vi frågar om hur pedagogens kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling. Respondent 2 säger att:

Jag tror också på vikten att lyfta alla de språk – transspråkande/translanguaging - som finns representerade i de olika barngrupperna där vi lyfter alla språk. Vi använder då olika nyckelbegrepp som är kopplade till projektet eller till grundverksamheten och som då finns representerade på alla språk. Att läsa böcker på olika språk (vi har Polyglutt som har böcker på alla möjliga språk) ... (Respondent 2)

Respondent 9 säger att:

Det är också viktigt att visa att alla språk är lika värdefulla så att barn identiteten och självkänsla stärks. (Respondent 9)

Samtliga respondenter talar om vikten av att arbeta med flerspråkiga barns språkutveckling genom att använda sig av begrepp på alla språk som finns i barngruppen för att visa att alla språk är lika värdefulla. Detta kan i sin tur kan gynna barnens språkutveckling samt bidra till att barnets självkänsla och identitet stärks. Dessa resultat tolkar vi utifrån Gibbons (2010) som menar att det är viktigt att visa respekt och uppskattning för andraspråkselever. Det är endast om eleverna känner att deras perspektiv och språk är betydelsefulla som de kommer att kunna tillägna sig ny kunskap och ett nytt språk. Vidare betonar samma författare att det är de "sociala sammanhangen" som är helt centrala i hur väl barnen lär sig att använda språket korrekt (ibid. s. 13, 22). På så vis kan det förstås som att en närvarande pedagog är av vikt för att kunna agera språklig förebild. Detta för att andraspråkselevs modersmålskunskaper ska tas tillvara på och positivt uppmärksammas. Dessutom möjliggör en svenskspråkig kontext främjad språk och kunskapsutveckling. Respondent 2 lyfter fram hur det med hjälp av teknik så som Polyglutt (en tjänst med e-böcker med både bilder samt ljud som kan läsas upp på 50 olika språk), går att stötta barnets språkutveckling även om pedagogen inte besitter kunskaper i det språk som talas av barnet. Detta hjälpmedel tänker vi är relevant i många fall där vuxna och barn har svårigheter att kommunicera med varandra.

Två av våra respondenter lyfter fram vad de anser att brist på kommunikation kan leda till.

Respondent 7 säger att:

...väldigt viktigt att ge barnen många ord, utan förmåga att sätta ord på tankar leder det också brist på tex. Demokratiska uppdraget, våld då man inte kan uttrycka känslor mm. (Respondent 7)

Även Respondent 1 lyfter fram hur det kan skapa frustration hos barnen när kommunikationen inte fungerar:

Det är en utmaning, med så få som har svenska som modersmål, av barn och vuxna. Situationer då barn inte kan göra sig förstådda inträffar i stort sett dagligen. Frustration av att inte förstå/förstås kan leda till att barn agerar på sätt de inte skulle gjort om språk/kommunikation fungerat. (Respondent 1)

Vi förstår det som att respondenterna menar på att de sett att barn som befinner sig i en miljö där de inte blir förstådda genom det verbala språket, kan agera annorlunda än barn som blir förstådda, till exempel genom att bruka våld som kommunikationsmedel. Respondent 7 pekar på att brister i det svenska språket strider mot det demokratiska uppdraget förskolan har. Detta menar vi går att förstås ur det sociokulturella perspektivets syn på lärande genom språket. Genom språket lär vi oss och enligt Säljö (2023) så är språket det verktyg barn kan använda för att vara aktiva aktörer i olika situationer (ibid. s. 88). Detta är något som även Larsson (2022) beskriver i koppling till oss pedagoger som språkliga förebilder för barnen, "Hur använder vi språket för att ge dem en stark känsla av agentskap?" (ibid. s. 39). Enligt teorin om språkliga förebilder i relation till respondentens svar, går det att förstås som att barn som inte har tillgång till språkliga förebilder och stöttning av svenskspråkigt kunniga pedagoger, får sämre förutsättningar till främjad språkutveckling och således även försämrade möjligheter till att bli engagerade deltagare i demokratin.

Respondent 1 beskriver hur det skapar frustration hos barn när kommunikationen inte fungerar, exempelvis om få barn och vuxna har svenska som modersmål, finner vi intressant. Detta svar tolkar vi som att det finns många olika språk i barngruppen och att pedagoger och barn inte talar samma språk. I respondentens svar ser vi vikten av att ha ett gemensamt språk och att kunna kommunicera sina tankar samt vikten av flerspråkiga pedagoger som kan stötta barnens språkutveckling. Sandvik & Spurkland (2012) redogör för vikten att språkstimulera även på flerspråkiga barns modersmål. "På det viset stöttar färdigheterna i det ena språket färdigheter i det andra" (ibid. s. 37–38). Om varken barn eller pedagoger på förskolan talar svenska (eller väldigt få) finns varken sociala sammanhang där kunskap kan skapas eller de språkliga förebilder som är viktiga för språkutvecklingen. Bristen på svenskspråkig kommunikation skulle kunna innebära att barnet fostras i en miljö där det svenska språket inte används, och att barnet anpassar sig därefter- det i sin tur leder förmodligen till att språkutvecklingen hämmas. Claesson (2008)

skriver att enligt det sociokulturella perspektivet anpassar man sig efter den miljön man fostras och befinner sig i (ibid. s. 31).

Även respondent 2 och 8 beskriver pedagogens roll i relation till barn som är flerspråkiga.

Respondent 2 säger att:

Jag har haft förmånen att ha fantastiskt kompetenta förskollärare som arbetat i socioekonomiskt tyngre områden. Där har man fått till en enorm språkutveckling hos barnen som gått från att ha haft ett torftigt svenskt ordförråd till att lämna förskolan med ett likvärdigt ordförråd som de "helsvenska" barnen. Det kräver en kompetens och en medvetenhet hos pedagogerna som kan utmana, stötta och stärka barnen genom att använda ett transspråkande och multimodalt (inkl. digitala verktyg) arbetssätt i samarbete med vårdnadshavare. (Respondent 2)

Respondent 8 lyfter också fram ett liknande exempel där hon menar att kompetenta pedagoger har haft stor betydelse för barns språkutveckling:

När vi öppnade vår nya förskola i januari tog vi emot en stor andel flerspråkiga barn från en förskola som stängde och där vi tidigt såg att barnen i de olika barngrupperna generellt inte hade kommit särskilt långt i sin språkutveckling. På den förra förskolan var större andelen pedagoger flerspråkiga och flera hade bristande kunskaper i svenska språket men också där många saknade pedagogisk utbildning, förskollärartätheten var också låg. På vår förskola har majoriteten av pedagogerna goda kunskaper i svenska språket och vi har också en hög utbildningsnivå. Det tillsammans med hög kompetens hur man arbetar språkutvecklande har lett till en stor utveckling, språkligt hos våra barn. Jag tänker dock att det inte enbart handlar om hur väl man kan det svenska språket utan mer om hur medveten man är som pedagog val av arbetssätt och metoder. Det finns många pedagoger med mkt goda kunskaper i svenska språket men där man saknar kunskaper kring språkutvecklande arbetssätt och då är det där det brister. (Respondent 8)

Vi tänker att barnens språkliga utveckling som enligt respondenterna kunnat ske för att det fanns kompetenta vuxna på deras förskolor, går att förstås som att pedagogerna, genom sin kompetens i enlighet med scaffolding, kunde stötta de barn som inte hade ett välutvecklat svenskspråkigt ordförråd. Genom pedagogernas stöttning lämnade samtliga barn förskolan med likvärdiga förutsättningar. Gibbons (2010) talar om det faktum att vi lever i ett mångkulturellt samhälle och

att vi som undervisar därmed behöver se på hur vi, baserat på barnens erfarenheter och behov, kan stötta dem så att “de kan nå sin fulla potential som människor”. Undervisningen för andraspråkselever blir endast givande om de stötts utefter deras egna upplevelser och att de därmed behöver uppgifter som är baserade på deras individuella färdigheter och kunnande (ibid. 29).

I våra resultat fann vi två utsagor som vi tycker är intressanta att analysera i relation till varandra. Respondent 9 säger att:

Jag har mött en pedagog som varit orolig för att just inte lyckas med att stimulera och främja barns språkutveckling då hon själv upplevde att hon inte besatt det svenska språket. Men hennes engagemang och förmåga att fånga barnens nyfikenhet, intresse och lärande tillförde pedagogen god språkstimulans. Bland annat genom att själv vilja utveckla det svenska språket men också att pedagogens förhållningssätt var hennes styrka. Pedagogerna var närvarande, lyhörda, nyfikna och lekfulla. De skapade pedagogen inspirerande lärmiljöer som stimulerade till språkutveckling hos barnen. Leken och kommunikationen fick stort utrymme. (Respondent 9)

Medan respondent 3 säger:

Jag anser att det ligger i det privata åtagandet och anser att alla som har klarat av en pedagogisk utbildning ska kunna uttrycka sig i skrift och tal i den utsträckning som krävs för att kunna kommunicera väl med pedagoger, barn, ledningsteam samt vårdnadshavare. Det är ej en arbetsgivares uppdrag att ge en person grundläggande basen som krävs i yrket. (Respondent 3)

Respondent 3 menar att det är viktigt att kunna uttrycka sig väl i tal och skrift och att detta är något hon förutsätter att någon som har klarat en pedagogisk utbildning ska kunna för att kunna kommunicera väl med pedagoger, barn, ledningsteam och vårdnadshavare. Vidare menar hon att det inte är en arbetsgivares uppdrag att ge pedagogerna den grundläggande basen som krävs för yrket, vilket hon menar är språket. Den osäkerhet som respondent 1 fått förmedlad av en pedagog som saknar kunskaper i det svenska språket upplevt, tolkar vi som att pedagogen anser att hon inte kan vara en fullgod språklig förebild för barnen. Som respondent 3 menar är det viktigt att pedagoger kan uttrycka sig väl i både tal och skrift för att kunna vara en god språklig

förebild för barnen och för att kunna kommunicera uppdraget. Däremot menar hon att det inte är hennes ansvar att tillgodose att pedagoger kan vara språkliga förebilder för barnen i verksamheten utan de som ansvarar för pedagogernas utbildning. Dessa resonemang får oss att reflektera över om de pedagogiska utbildningarna ger tillräckligt goda förutsättningar att utveckla sig i det svenska språket, på en sådan nivå där pedagogerna som yrkesverksamma sedan kan vara goda språkliga förebilder för barnen. Att respondenternas svar skiljer sig åt på frågan skulle kunna bero på skilda upplevelser av vad det innebär att vara en språklig förebild för barnen. För respondent 3 verkar det innefatta att kunna uttrycka sig väl i tal och skrift medan den bild som respondent 1 målar upp av en språklig förebild handlar mer om pedagogiska kompetenser. Detta anser vi överensstämmer med scaffolding där pedagogen stöttar barnens språkliga utveckling genom sitt förhållningssätt. Enligt respondent 1 går det att stötta barns språkliga utveckling på andra vis än genom ett korrekt talat språk. Respondent 1 uttrycker även att pedagogen själv ville utveckla sitt språk, detta tänker vi skulle kunna vara en inspiration för barnen. Om pedagogen själv visar att det är okej att säga fel, kan det möjligtvis bidra till den lekfullhet som respondenten lyfter fram som väsentlig för att kunna stötta barns språkutveckling.

Några av våra respondenter vill framhålla vikten av att inte bara stötta barnets språkutveckling här och nu, utan även att barnet får utveckla sin förmåga att uttrycka sig på svenska, i skolförberedande syfte. Respondent 3 säger:

Detta för att vi ej kan stå och titta på och släppa iväg barn till skolan som ej har ett språk som är tillräckligt. Vårt uppdrag är att förbereda barnen på den skolgång de ska till, vi ska göra allt i vår makt att ge dessa barn de redskap de behöver. Om vi misslyckas med att förbereda barnen i kommunikation och språk så har de ej basen som behövs för att kunna förstå, kommunicera och känna sig trygga med att de kan. (Respondent 3)

Även respondent 7 vill framhålla vikten av att rusta barnen inför skolan och därmed barnens framtid, vilket hon uttrycker på följande vis:

I vårt projekt på en av mina utsatta förskolor har vi aktivt arbetat med ett projekt ”Språka, skapa och leka” Genom att ge barnen introduktion, ny miljö, signalstarka läromiljöer där vi gjorde om våra avdelningar till språkateljéer. Effekten var fantastisk och ändra tom hela utbildningsidén.

Sådan skillnad det blev då barnen blev väldigt mer rustade för skolan och framtiden i ganska tuffa skolområden än vi upplevt tidigare. (Respondent 7)

För att belysa vikten av pedagogen som språklig förebild i relation till respondent 3 reflektioner kring att göra barnen redo för skolstart, vill vi citera Larsson (2019) "Barn behöver hela tiden lära sig nya ord för att vid skolstart ha ett tillräckligt stort ordförråd för att klara av de krav som då börjar ställas på språket som inlärnings- och tankeredskap" (ibid. s. 72). Barnen behöver således få stöttning i språket för att vara väl förberedda för skolan. Detta då språket och samspel, enligt det sociokulturella perspektivet, är grundpelaren till lärande (ibid. s. 39).

Sammanfattningsvis ser vi att de flesta av respondenternas resonemang visar på att de anser pedagogernas kunskaper i svenska som centrala för barns språkutveckling och för en god kvalitet på undervisningen i förskolan. Vi menar att respondenternas resonemang går att förstå som att de ser på pedagogen och pedagogens kunskap i svenska som centralt för att stödja barnen i deras språkutveckling samt förbereda dem inför skolstart. Resultaten visar även på att de flesta respondenter anser att det är pedagoger med goda kunskaper i svenska i växelverkan med medvetna pedagogiska undervisningsstrategier som skapar de bästa förutsättningarna för barns språkutveckling och lärande. Vissa respondenter anser att brist på kommunikation kan leda till frustration och att barnen ibland blir våldsamma. Samtidigt uttrycker flera respondenter att även ickeverbalt kommunikation kan verka som språkutvecklande, samt att pedagogers kunskaper i svenska inte behöver vara avgörande för barnens språkutveckling. Vi tolkar dessa, i vår mening rätt motsägelsefulla svar, skulle kunna visa på att respondenternas upplevelse av frågan huruvida pedagogernas kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling är mycket komplex.

6.2 Rekrytering

Rektorerna fick besvara frågan om huruvida pedagogens kunskaper i svenska språket har någon betydelse för dem när de skall rekrytera pedagoger. Respondent 1 svarade:

Självklart är det viktigt vid rekrytering att pedagogen kan uttrycka sig väl på svenska. Vårt undervisningsspråk är svenska, och det är det språket barnen behöver få höra mer av hos oss.

För att kunna utföra uppdraget enligt styrdokument behöver pedagoger behärska svenska i tal och skrift. (Respondent 1)

Respondent 9:

Vid anställning lägger jag stor vikt vid personlig lämplighet. Det är också viktigt att vara lyhörd till mina medarbetare som har inflytande vid rekrytering. Det viktigaste är att personen vi söker verkar för en trygg, rolig och lärorik miljö för barnen. Att personen möter varje barn med respekt och lyhördhet. Att personen kan skapa goda relationer med vårdnadshavare och kollegor. Språket är en viktig del men jag ser helst möjligheter och anser att personen är rätt för oss så finns stöd att ge när det gäller pedagogens språkutveckling. (Respondent 9)

Dessa två svar anser vi intressanta då de skiljer sig åt. Respondent 9 menar till skillnad från respondent 1 att pedagogers kunskaper i det svenska språket inte är det som väger tyngst när hon ska rekrytera pedagoger till förskoleverksamheten. Vi tolkar dock respondent 9 svar som att pedagogers kunskaper i svenska språket har betydelse, men större vikt läggs på pedagogens personliga egenskaper såsom respekt och lyhördhet som det absolut viktigaste. Förståelsen för att andra saker än svenska språket väger tyngre vid rekrytering kan styrkas av det sociokulturella perspektivet där man menar att lärande inte endast sker genom det verbala språket. Detta är något som Larsson (2022) lyfter fram där hon belyser att kommunikation även sker genom kroppsspråk och ögonkontakt (ibid. s. 39). Enligt vår tolkning av respondentens svar är det fullt möjligt att vara en god språklig förebild för barnen även om pedagoger har brister i det svenska språket. Detta stämmer överens med Larssons definition av en språklig förebild; det är de som barnen är närmast som kommer att vara deras språkliga förebilder. Vidare menar författaren att barnen får mer än språket utav sina språkliga förebilder, de får även, tack vare språket, "nycklarna till hur man är och gör när man är tillsammans med andra människor" (ibid. s. 14). Genom ett sociokulturellt perspektiv på lärande kan vi öka vår förståelse för det respondenten uttrycker. Det respondenten uttrycker är att språket inte är det viktigaste utan pedagogen kan vara en förebild för barnen på andra vis, bland annat genom att förmedla en god värdegrund. Detta tänker vi skulle kunna vara betydelsefullt både för att skapa goda förutsättningar för lärande (därmed således språkutvecklingen), samt för att vara en förebild för hur man är i mötet med sina medmänniskor

Till skillnad från respondent 9 menar respondent 1 att det är av största vikt att de hon anställer kan kommunicera väl på svenska. För att kunna bedriva undervisning och vara en språklig förebild för barnen är det högst väsentligt att pedagogen kan uttrycka sig på svenska, som är undervisningsspråket. Respondentens resonemang kan förstås som att hon anser att pedagogerna ska fungera som språkliga förebilder för barnen och i och med att undervisningsspråket är svenska så är det särskilt viktigt att pedagogerna som rekryteras besitter goda kunskaper i svenska. Detta innebär alltså en snävare förståelse av vad en språklig förebild kan vara.

Respondent 2 beskriver vilka konsekvenser det kan få för verksamheten om pedagoger som inte besitter goda kunskaper i språket rekryteras:

... man måste delegera arbetsuppgifter från en pedagog som inte behärskar svenska till en annan pedagog blir arbetsbördan högre för den pedagog som ska kompensera för att en kollega inte kan uttrycka sig i skrift eller ta samtal med vårdnadshavare. (Respondent 2)

Det som respondent 2 uttrycker kan tolkas genom ett sociokulturellt perspektiv på lärande. Vi tänker att det skulle kunna vara så att förmågan att kommunicera med vårdnadshavare i både tal och skrift är betydelsefullt för barns lärande. Samverkan med hemmet är enligt vår erfarenhet, samt enligt läroplanen, en central del för att främja lärandet hos barnen. Således skulle pedagogers och vårdnadshavares samspel kunna vara betydelsefullt för att barnets språk ska utvecklas. Om pedagoger inte kan kommunicera med vårdnadshavare om det barnet har upplevt under dagen skulle det kunna bli svårt för vårdnadshavare att kommunicera med sina barn om dess upplevelser, i fall där barnet inte kommunicerar verbalt. Detta är något som vi tänker skulle kunna påverka barnets språkutveckling negativt. Respondenten beskriver även att om det finns pedagoger som inte behärskar det svenska språket blir således arbetsbelastningen att kommunicera uppdraget för omfattande för kollegor som får överta arbetsuppgifter. Vidare tänker vi att det i sin tur inte endast skulle kunna påverka barnens möjligheter att utvecklas språkligt utan även kunna skapa osämja i arbetslaget om arbetsbördan blir för övermäktig för pedagoger som får ta över arbetsuppgifter så som att kommunicera med vårdnadshavare på daglig basis samt exempelvis hålla i fler utvecklingssamtal.

Sammanfattningsvis kan vi se att det finns respondenter som anser att det finns andra kvalifikationer än språket som är av större vikt vid rekrytering av pedagoger till deras förskolor. De som anser att andra kompetenser väger tyngre talar bland annat om en personlig lämplighet så som att kunna skapa goda relationer. Vi ser dock att majoriteten av respondenterna resonerar på så vis att de lägger stor vikt vid pedagogers kunskaper i svenska, och att de gör det då de anser att pedagogernas kunskaper i svenska kan påverka barnens möjligheter till språkutveckling och således barnens utbildning. Detta är något som vi anser är extra betydelsefullt i relation till de resultat som visade sig i föregående avsnitt; *Barns språkutveckling*, där det framkom att det är extra viktigt för barn som är flerspråkiga att de får vistas i en miljö där svenska talas.

6.3 Kompetensutveckling

På frågan om respondenterna erbjuder kompetensutveckling till pedagoger skiljer sig svaren åt. Dock säger de flesta att de erbjuder kompetensutveckling. Respondent 9 uttrycker att hon själv som rektor har ett ansvar för pedagogens kompetensutveckling, vilket hon beskriver på detta vis:

Om behov finns är det rektorns ansvar att stötta pedagogerna i sin språkutveckling. Pedagoger ska få de förutsättningar och möjligheter som behövs för att kunna utveckla sitt språk. Det finns olika projekt där en kan få stöttning utifrån och som rektor kan du söka stöd till din verksamhet. Det gynnar både pedagogernas språkutveckling och barnen...Pedagoger ska erbjudas fortutbildningar och föreläsningar inom specifika områden. Tex TAKK utbildning som förstärker och stimulerar språkutveckling både hos pedagoger och barn. Om någon pedagog får gå på utbildning är det viktigt att all personal få ta del och delges på tex ett ATP. (Respondent 9)

Respondent 3 utsaga skiljer sig markant från föregående respondent, hon säger att:

Jag anser att det ligger i det privata åtagandet och anser att alla som har klarat av en pedagogisk utbildning ska kunna uttrycka sig i skrift och tal i den utsträckning som krävs för att kunna kommunicera väl med pedagoger, barn, ledningsteam samt vårdnadshavare. Det är ej en arbetsgivares uppdrag att ge en person grundläggande basen som krävs i yrket. (Respondent 3)

Vi anser att det är intressant att analysera vad som kan bidra till att rektorerna svarar så olika på frågan om huruvida de erbjuder kompetensutveckling. Respondent 9 poängterar att det är hennes ansvar som rektor att stötta pedagoger i deras språkutveckling. Pedagoger ska få de förutsättningar och möjligheter som behövs för att utveckla sitt språk. Det är rektorns ansvar att söka detta stöd till verksamheten. Detta stöd är något hon menar gynnar pedagogens språkutveckling och i slutändan även barnens språkutveckling. Genom att hon ger pedagogerna den kompetensutvecklingen tolkar vi det som att hon menar att det ska bidra till att pedagogen ska kunna bidra till att barnen får möjlighet att möta någon som kan mer än de själva och därmed utveckla sitt språk. Säljö (2023) beskriver "att vi, genom att mötas samt samspela med någon som kan mer än oss själva, tillägnar oss ny kunskap (ibid. s. 119).

Respondent 3 som inte erbjuder kompetensutveckling menar att det är pedagogers eget ansvar att säkerställa att de besitter så pass goda kunskaper i svenska att de kan utföra sitt uppdrag i enlighet med styrdokumentet. En annan aspekt som hon lyfter fram är att en pedagog som har klarat av en pedagogisk utbildning ska ha förmågan att kunna uttrycka sig i tal och skrift. Detta svar tänker vi skulle kunna vara ett ifrågasättande av den utbildning som pedagoger genomgått. Har den som avklarat en utbildning fått de kunskaper som krävs för att kunna vara en språklig förebild både i tal och text så skulle ju detta även innebära att kompetensutveckling inte skulle behövas för att kunna genomföra uppdraget.

Oavsett om våra respondenter svarar att de erbjuder kompetensutveckling eller ej tolkar vi det som att samtligas svar utgår från barnets rätt till att utveckla sitt språk. De respondenter som erbjuder kompetensutveckling resonerar att de gör det för att stärka pedagogernas språkutveckling så att de i sin tur kan främja barns språkutveckling. På så vis kan vi tolka det som att majoriteten av rektorerna anser att språket är viktigt i barnens språkutveckling och lärande, och att detta därför beaktas under rekrytering. Många av rektorerna erbjuder kompetensutveckling samt uppger att anledningen till att de gör detta är för att pedagogernas kunskaper i svenska ska ligga på en sådan nivå där de i samspelet med barnen kan verka som språkliga förebilder och stötta barnen i deras svenskspråkiga utveckling. Enligt Smidt (2011) så har barn enligt teorin om scaffolding, större möjligheter till att utvecklas om "...de får stöd av

människor som delar deras kulturella redskap, till exempel språket” (ibid. s. 164). Rektorens resonemang om att de erbjuder kompetensutveckling kan således förstås på så vis att pedagogerna ska besitta så pass goda kunskaper i svenska att de med hjälp av ett gemensamt språk, svenska, kan stötta barnens lärande med hjälp av språket även transdisciplinärt.

De respondenter som ej anser sig ålagda att erbjuda kompetensutveckling, anser pedagogers kunskaper i svenska som centrala för att stärka barnens språkutveckling. Respondent 3 och 5 anser att pedagogers svenskspråkiga kunskap är individens egen skyldighet att utveckla. Detta kan förstås utifrån att rektorerna anser att pedagogerna ska vara språkliga förebilder. Larsson (2019) menar att en del av pedagogens roll är att frekvent utveckla “...våra kunskaper och färdigheter...Att utveckla barns språk, och samtidigt utveckla oss själva som samtalspartners är alltså parallella processer som samspelar i ett ständigt kretslopp” (ibid. s. 12). Både respondent 3 och 5 som ej anser att det ligger i deras uppdrag att erbjuda kompetensutveckling understryker dock vikten av att pedagoger besitter goda kunskaper i svenska för att kunna stötta barnets svenskspråkiga utveckling. Detta skulle kunna förstås som att dessa respondenter till skillnad från de andra anser att pedagogerna ska fungera som språkliga byggnadsställningar i barnens svenskspråkiga utveckling. Enligt Gibbons (2010) så är ett aktivt språkande med en mer kompetent vuxen i samspelssituationer centralt för att barnen ska kunna utveckla det egna språket (ibid. s. 12).

Skillnaden som vi ser mellan respondenter som erbjuder kompetensutveckling och de som inte gör det är att de som inte erbjuder kompetensutveckling menar att dessa kunskaper ska pedagogen besitta innan denne börjar arbeta på en förskola och därmed är ansvaret på dem som genomför utbildningar för barnskötare och förskollärare. En tanke som väcks hos oss är hur det fungerar rent praktiskt, finns det ens tillräckligt många pedagoger som behärskar det svenska språket i både tal och skrift för att kunna bemanna förskolan?

Respondenterna som erbjuder kompetensutveckling fick beskriva vilken form av kompetensutveckling som ges. Respondent 8:

Vår förvaltning erbjuder kompetensutveckling för att stödja pedagoger med bristande grundläggande kunskaper i svenska språket bl.a. en språkutbildning där man erbjuds stöd i att

utveckla yrkesspråket. Vi har även en läroplansintroduktion som riktar sig till alla (oavsett språkliga kunskaper) men som vi sett varit värdefull även för de pedagoger som behöver utveckla svenska språket då de får möjlighet att gå igenom läroplanen i lugnt tempo och samtala om innebörden. Jag ger till exempel mina medarbetare som har svårigheter att läsa litteratur extra lästid och stöttar även upp med pedagoger inom arbetslaget som är starka i svenska språket för att man tillsammans i lugn och ro ska kunna bearbeta innehållet i litteraturen. (Respondent 8)

Respondent 1 säger att:

Arbets sättet vi tillämpar bygger på språkutveckling hos barn, men en gynnsam bieffekt är att det även utvecklar pedagogernas språk. Stödfunktioner finns, som på regelbunden basis stöttar pedagoger i skrivandet i SKA. Det finns alltid möjlighet att fråga vid språklig osäkerhet. De insatser vi har under hösten är språk- och begreppsutvecklande för pedagoger, med studiecirkel i mindre och tryggt sammanhang samt professionell handledning, även den i mindre sammanhang. Kommunen har nu ett erbjudande om språkkurs för pedagoger, på arbetstid. (Respondent 1)

Den kompetensutveckling som respondenterna kan erbjuda sina medarbetare är utformad på ett sådant sätt att pedagogerna får möta andra människor i en miljö där de ges möjlighet att samtala och lära tillsammans. Enligt det sociokulturella perspektivet så behöver vi befinna oss i sociala sammanhang för att lära oss. Vi behöver utsättas för sådant vi inte kan, observera och förstå, för att i nästa led kunna känna oss trygga med att försöka med stöttning, för att sedan eventuellt utföra det helt på egen hand (Säljö, 2023, s. 121).

Utifrån det sociokulturella perspektivets syn på lärandet genom språk, skulle vi kunna analysera att kompetensutvecklingen ska utformas så att pedagogerna genom sociala interaktioner ska få ökade kunskaper i det svenska språket. Detta skulle således innebära att kompetensutvecklande möjligheter i det svenska språket för pedagoger, skulle kunna leda till bättre förutsättningar för barns språkutveckling. Att erbjuda kompetensutveckling för att pedagogerna ska kunna stötta barnen, analyserar vi som att respondenterna ser på pedagogerna som de språkliga förebilderna i förskolan, och att de därmed behöver besitta yrkesmässiga kunskaper i svenska för att vara

språkliga förebilder i det svenska språket. “Barn speglar sig i sina språkliga förebilder...” (Larsson, 2022, s. 17).

Respondent 8 belyser hur pedagogers lärande sker i samspel inom arbetslaget med andra pedagoger som är starka i det svenska språket. Detta tolkar vi utifrån ett sociokulturellt perspektiv innebär att det måste finnas pedagoger som är starka i språket för att öka kunskapen i svenska språket hos pedagoger som inte är det. Utifrån detta tänker vi även att de pedagoger som är starka i svenska språket fungerar som språkliga förebilder även vuxna sinsemellan och inte endast vuxen-barn. Detta i sin tur skulle kunna bidra till att pedagoger får möjlighet att utveckla sitt språk och därmed lättare kan vara en språklig förebild för barnen på förskolan, något som i slutändan skulle kunna gynna barnens språkutveckling. Respondentens resonemang om att pedagogerna utvecklas tillsammans med barnen genom verksamhetens arbetssätt kan förstås ur det sociokulturella perspektivet som Claesson (2008) beskriver har en syn på att språket utvecklas i samspel med andra “Det är genom att delta i ett sammanhang, vara i en kontext, som lärandet äger rum” (ibid. s. 31).

Sammanfattningsvis kan vi se att många av respondenterna erbjuder språklig kompetensutveckling. De som erbjuder kompetensutveckling menar att de gör det för att det är en del av deras ansvar som rektorer att stärka sina medarbetare språkligt, så att de kan stötta barnen. De respondenter som inte erbjuder språklig kompetensutveckling resonerar att det är pedagogernas egna ansvar att säkerställa att de besitter tillräckligt goda kunskaper i svenska för att ha möjlighet att utföra sitt uppdrag i enlighet med styrdokumentet. De respondenter som ej anser sig ålagda att erbjuda kompetensutveckling, menar dock att pedagogernas kunskaper i svenska är centrala för att stärka barnens språkutveckling. Vi tänker att det skulle kunna vara så att om man som rektor arbetar i sådana områden där det finns bättre möjligheter att anställa pedagoger med goda kunskaper i svenska, så skulle det även kunna leda till att dessa rektorer inte heller behöver ta på sig ansvaret att erbjuda språklig kompetensutveckling. Detta då de helt enkelt skulle kunna säkerställa att de inte rekryterar pedagoger med ett sådant behov. Respondenternas svar gällande kompetensutveckling visar på att samtliga respondenter anser det av vikt att utvecklas språkligt som pedagog, dock varierar alltså resonemangen kring vems ansvar det är att se till att det görs.

7. Diskussion och slutsatser

Syftet med vårt arbete var att få syn på rektorers resonemang kring hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling. För att fördjupa vår insyn i hur rektorer ser på sitt uppdrag i relation till pedagogers kunskaper i svenska och barns språkutveckling så var vi intresserade av att höra hur rektorerna resonerade kring detta vid rekrytering samt hur de resonerar kring kompetensutveckling. Våra frågeställningar blev således: Hur resonerar rektorer kring pedagogens kunskaper i svenska vid rekrytering? Hur resonerar rektorer kring språklig kompetensutveckling för pedagoger i förskolan? Hur resonerar rektorer kring hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling? Utifrån resultaten så kan vi se både likheter och skillnader i respondenternas utsagor.

7.1 Hur resonerar rektorer kring hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling?

När det kommer till hur pedagogers kunskap i svenska påverkar barns språkutveckling framkommer det att den gemensamma nämnaren är att pedagogen ska fungera som en språklig förebild för barnen. Flera respondenter betonade att de menar att det språkutvecklande arbetet sker hela tiden under dagarna. Synen på om detta innefattar att pedagogen behöver goda kunskaper i det svenska språket, eller om det går att verka som språklig förebild på andra sätt och med andra medel än det verbala språket varierar sig dock. Vissa respondenter anser dock att pedagogers kunskaper i svenska är avgörande för just begrepp och ordförståelse, och att detta sker genom att pedagogerna använder synonymer, nya ord och utvecklade meningar i samtal med barnen. Resultaten menar vi går i linje med de resultat som Norling (2015) presenterar gällande att pedagogerna hon intervjuat anser att det är centralt för barns språkutveckling att de får möta pedagoger med ett ord och synonymrikt språkande, som utmanar barnens kunnande (ibid. s. 75–76). Dessa resultat skulle kunna motsätta sig vissa andra respondenters syn på det talade språket. Några respondenter menar att språket inte behöver vara avgörande för barnens språkutveckling. Vi ser dock att de respondenter som talar om att pedagogisk kompetens är av stor vikt för barns språkutveckling och utbildning, ändå nämner att språket också är betydelsefullt. Det är alltså inte någon respondent som menar att pedagogens kunskaper i

svenska är helt irrelevant. Respondenterna pekar alltså i varierande grad på att det är pedagogisk kompetens och pedagogers kunskaper i svenska i växelverkan som är avgörande.

Flera respondenter lyfter även den demokratiska och inkluderande aspekten som syfte till att barnen ska ges goda förutsättningar att besitta det nationella majoritetsspråket, svenska. Dessa respondenter understryker då även att dessa förutsättningar skapas genom en pedagog som har kunskaper i det svenska språket. Här skiljer det sig i respondenternas utsagor kring om det är det svenska språket endast, eller i samband med pedagogisk kompetens. Å andra sidan menar vi att det går att tolka att de respondenter som anser att pedagogers kunskaper i svenska är viktiga i förskolans kontext, men som inte nämner pedagogisk kompetens, ändå inkluderar att pedagogen också använder språket på ett medvetet sätt. Detta då intervjufrågorna inte var ställda på ett sådant sätt att det ena uteslöt det andra.

Likt resultaten från den belgiska forskningen som refereras till i Björk-Willéns forskningsöversikt, resonerar våra respondenter att det är av vikt att flerspråkiga barn får möta det svenska språket i hög grad. Vi hade ingen intervjufråga som innefattade flerspråkighet eller pedagoger eller barn med annat modersmål än svenska. Då "pedagogers kunskaper i svenska" säkert går att uppfatta på olika sätt så var det intressant att våra respondenter tog upp flerspråkighet. I efterhand anser vi att det blev positivt att inte ha definierat pedagogers kunskaper i svenska då vi fick olika infallsvinklar och nyanser på våra frågeställningar. Detta tänker vi bidrog till att våra resultat innefattar till exempel flerspråkighet, något våra frågeställningar inte uttrycker. Vi tycker att det är intressant och relevant i detta arbete att beröra flerspråkighet. Vi hade även aningar om att det skulle kunna dyka upp resonemang kring detta med tanke på vår erfarenhet av förskola och att det där, precis som i hela vårt samhälle, talas andra språk än svenska.

Resultaten av hur rektorerna resonerar kring hur pedagogers kunskaper i svenska påverkar barns språkutveckling visar att samtliga respondenter menar att pedagogers kunskaper i svenska är viktiga för att kunna stötta barnens språkutveckling. De flesta respondenter pekar dock på att det är det svenska språket i samband med medvetna pedagogiskt didaktiska avvägningar som är avgörande, och inte nödvändigtvis språket i sig. Dessa resultat skulle kunna liknas vid resultat

som Björk Willén redogör för, som visar att det i arbetet med språkutveckling även är centralt med pedagogisk kompetens i hur detta ska göras. Detta är även i likhet med centrala slutsatser i Myrbergs forskningsöversikt, som visar att genomtänkta pedagogiska strategier är viktiga för att barn i behov av språkligt stöd ska få förutsättningar att erövra nya språkliga kunskaper. Detta är något vi som arbetat i förskolan i många år tycker är en viktig nyans. Vi har många gånger mött pedagoger som både kan förklara och uttrycka sig väl i svenska rent teoretiskt, men där det praktiska utövandet brister.

7.2 Hur resonerar rektorer kring pedagogens kunskaper i svenska vid rekrytering?

Gällande rekrytering kunde vi se att många respondenter, liksom resultaten i forskningsöversikten av Björk-Willén (2022), resonerar att det är betydelsefullt för barn som ska lära sig något nytt får möta andra som är mer kunniga och menar således att det är av vikt att pedagogernas kunskaper i svenska är så pass goda så att de kan stötta barnen i deras språkutveckling (ibid. s. 27). Detta är något flera respondenter resonerar kring när de talar om varför pedagogers kunskaper i svenska är viktigt för dem vid rekrytering. Något som dock framkom är att vissa respondenter vid rekrytering även lägger stor vikt på den pedagogiska kompetensen, och att pedagogers kunskaper i svenska således ibland kan vara underordnat den pedagogiska kompetensen. Vi kan dock se att majoriteten av respondenterna anser att pedagogernas kunskaper i svenska är av bärande vikt vid rekrytering. Detta då respondenterna menar att pedagogernas kunskaper i svenska kan påverka barnens möjligheter till språkutveckling, och även barnens utbildning. En respondent reflekterar även kring att arbetsbördan för kollegor blir större om hon rekryterar pedagoger som har bristande kunskaper i svenska, detta var något som respondenten var ensam om att nämna, och vi anser att det adderade en viktig nyans till frågeställningen. Vår reflektion kring detta är att en högre arbetsbörda för vissa kollegor skulle kunna få effekter som leder till negativa konsekvenser för den undervisning som barnen får. Vidare menar vi även att det går att tolkas som att språket är bärande i flera olika situationer i förskolans verksamhet, till exempel samverkan med hemmet, kommunen, socialtjänst och andra instanser som vi i förskolan har kontakt med.

Vi menar att vi genom frågan fått intressanta svar, dock anser vi att vi inte kan redogöra för om respondenterna anser att pedagogers kunskaper i svenska är av den avgörande faktorn för rektorerna när de anställer. Vår fråga var inriktad på pedagogers språkkunskaper i svenska, således kan det vara så att respondenterna inte uppgav vilka andra kvaliteter som de anser meriterande när de ska anställa pedagoger.

7.3 Hur resonerar rektorer kring språklig kompetensutveckling för pedagoger i förskolan?

I forskningen så talas det om hur viktigt det är att pedagoger kontinuerligt utvecklar sitt språk för att kunna stötta barnen (Larsson, 2019 se Björk-Willén 2022, s. 27). Detta menar vi liknar respondenternas resonemang. Respondenterna uttrycker att pedagoger kontinuerligt bör utveckla sitt språk, dock kan vi se att respondenterna resonerar olika kring hur eller om de menar att deras uppdrag som rektorer innefattar att erbjuda kompetensutveckling eller ej. Den största skillnaden vi kan se är att vissa respondenter anser att det är pedagogens egen skyldighet att utveckla och besitta kunskaper i svenska. Samtliga respondenter är dock i varierande grad överens om att pedagogers kunskaper i svenska språket är av stor vikt, dock ser vi alltså skillnader i vem ansvaret åligger att utveckla det. Ett resultat i Norling (2019) studie belyser vikten av närvaro av en stöttande pedagog för att barnet ska utvecklas språkligt. Denna stöttning sker genom att möta barnets individuella behov och på så vis öppna dörrar för språklig progression. Denna närvaro innefattar exempelvis interaktion mellan pedagog och barn samt uttryckt uppskattning och uppmuntran (ibid. s. 7). Dessa resultat anser vi ger extra betydelse för den kompetensutveckling som våra respondenter kan erbjuda pedagogerna på deras förskolor. För att själva kunna vara det stöd som barnen behöver för sin språkutveckling skulle det således kunna vara så att pedagogerna själva behöver utveckla sina egna förmågor att kommunicera i såväl tal som skrift.

I resultaten framkom det att de respondenter som erbjuder kompetensutveckling gör det för att de anser att pedagogernas kunskaper i svenska ska ligga på en sådan nivå där de i samspelet med barnen kan verka som språkliga förebilder och stötta barnen i deras språkutveckling. Detta är något vi ser överensstämmer med resultaten av Aukrust och Ryland (2011) studie som visade att det är betydelsefullt för barn att vistas i en miljö där språket används i en komplex kontext. En

komplex kontext skapas genom att pedagogen använder sig av nya ord samt synonymer, i många varierande situationer som barnen kan relatera till. En ordintensiv miljö menar de bidrar till att barnen utvecklar ett mer varierat språk samt bättre ordförståelse (ibid.). Detta går att tolka som att det är av stor vikt att pedagoger som arbetar på förskolan får kompetensutveckling för att kunna bidra till en ordrik miljö som gynnar barnens språkutveckling.

7.4 Slutsats

Avslutningsvis så visar våra resultat på att samtliga rektorer i varierande grad resonerar att pedagogers kunskaper i svenska har betydelse för barnens språkutveckling. De flesta rektorerna talar dock om att det är av vikt att pedagogerna besitter så pass god pedagogisk kompetens att de är medvetna om hur de ska använda språket, och att språket i sig, utan denna kompetens, inte verkar språkutvecklande. Ingen rektor resonerar att pedagogers kunskaper i svenska inte har någon betydelse alls för barns språkutveckling. Vissa rektorer anser dock att pedagogers kunskaper i svenska inte behöver ha en avgörande roll, så länge pedagogen vet hur den ska arbeta språkutvecklande på andra vis, genom exempelvis lärmiljö och material.

Vidare visar våra resultat på att samtliga deltagande rektorer anser att pedagogers kunskaper i svenska har viss betydelse vid rekrytering. Många av rektorerna menar dock att de även tar hänsyn till andra kompetenser, och att språket i vissa fall kan vara underordnat - även om det har betydelse. Våra resultat visar vidare på att rektorerna resonerar olika kring språklig kompetensutveckling för pedagoger i förskolan. Majoriteten av rektorerna menar att det är deras ansvar att erbjuda kompetensutveckling och att de även gör det, samt att detta då sker i olika mötesformer. De rektorer som resonerar annorlunda menar dels på att de anställda med en pedagogisk utbildning bör besitta tillräckligt goda språkkunskaper redan, och att det således inte är rektorns ansvar. Vidare resonemang uttrycker att det är individens egna ansvar att se till att man besitter tillräckligt goda språkliga kunskaper för att kunna stötta barnen i deras språkutveckling och utbildning.

Våra resultat visar även att respondenterna resonerar olika kring språklig kompetensutveckling. Några respondenter menar att språklig kompetensutveckling ska erbjudas av rektorerna, medan andra respondenter anser att pedagoger redan, efter sin pedagogiska utbildning, bör besitta så pass goda kunskaper i svenska att de ej ska behöva erbjudas språklig kompetensutveckling. Samtliga respondenter resonerar dock att pedagoger kontinuerligt bör utveckla sitt yrkesmässiga språk för att stötta barnen. Det som skiljer sig åt är alltså vems ansvar respondenterna anser det vara.

Vi vill avsluta vår slutsats med ett citat, då vi tycker att det speglar både respondenternas syn och vår egen syn på varför språkutveckling för barnen i förskolan är av stor vikt. I Larsson (2022) slutord så skriver hon "...undervisa i och utveckla barns språk så att nästa generation vuxna är den första generationen som slutar slå ihjäl varandra..." (ibid. s. 132). Vi upplever citatet aktuellt, i tider som de facto präglas av krig, terrorism, gängvåld och rasism. Barnens förutsättningar att integreras, lära och vara aktiva samhällsaktörer som värderar demokrati kan enligt respondenternas resonemang, främjas genom att barnen i förskolan får möta pedagoger med kunskaper i svenska och god pedagogisk kompetens.

8.Fortsatt forskning

Vi anser att det behövs mer forskning om vilken betydelse, pedagogers kunskaper i svenska har för barns språkutveckling då det enligt våra sökningar saknas forskning inom området och hur detta i sin tur påverkar barnen även i deras skolgång och framtid. Möjligtvis skulle detta kunna ske genom att följa barn under längre perioder. I vår metodkritik framkom det att det även vore relevant att se till om det finns socioekonomiska skillnader som påverkar hur rektorer ser på pedagogers kunskaper i svenska vid rekrytering och gällande erbjudandet av språklig kompetensutveckling. Påverkar förskolans område, alltså om den är lokaliserad på en sådan plats där få vill arbeta, rektorernas krav på meriter vid rekrytering? Ett ytterligare spår som hade varit intressant att undersöka är om det på grund av brist på utbildad personal, skulle kunna vara så att rektorer känner sig pressade att anställa oavsett pedagogers kunskaper i svenska. Som det framkom i vår analys så blev vi förvånade av att ingen av våra respondenter lyfte fram vilken betydelse barnen sinsemellan har för varandras språkutveckling. Därför anser vi att det även

skulle vara att betydelsefullt att forska vidare om hur barnen kan fungera som språkliga förebilder för varandra.

Litteraturlista

Alstad, G. T. (2020). Preparing teachers for early language education. I Schwartz, M. (red.) *Handbook of Early Language Education. Springer International Handbooks of Education*. New York City: Springer.

Aukrust V. G. & Rydland, V. (2011). *Preschool classroom conversations as long-term resources for second language and literacy acquisition*, *Journal of Applied Developmental Psychology* 32 (2011) <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2011.01.002> Hämtad: 2023-10-23

Björk - Willén, P. (2022). *Språkutvecklande förskola - En kunskapsöversikt om språkutvecklande arbete i förskola* (Ifous rapportserie 2022:1) Stockholm: Ifous. <https://ifous.se/ifous-fokuserar-sprakutvecklande-forskola-2/>

Claesson, S. (2008). *Spår av teorier i praktiken*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Gibbons, P. (2010). *Stärk språket, stärk lärandet*. 2. Uppl. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Larsson, K. (2019). *Att få barnets språk att växa: strategier för språkutveckling i förskolan, skolan och hemma*. Stefan Hertz utbildning AB.

Larsson, K. (2022). *Språklig förebild i förskolan: kommunikation och ledarskap som påverkar barns lärande*. Stockholm: Gothia Kompetens.

Löfgren, H. (2014). Lärarberättelser från förskolan. I Löfdahl Hultman, A. Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Btj, s. 143–156. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Löfdahl Hultman, A. (2021). God forskningssed-regelverk och etiska förhållningssätt. I Löfdahl Hultman, A. & Ribaeus, K. (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Btj, s. 31–41. 2. uppl. Stockholm: Liber.

Myrberg, M (2001). *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter- En forskningsöversikt på uppdrag av Skolverket.* (2001). Skolverket.

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a654037/1553957259669/pdf791.pdf>

Norling, M. (2015). *Förskolan- en arena för social språkmiljö och språkliga processer.* Diss. Västerås: Mälardalen University. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:783021/FULLTEXT02.pdf>

Norling, M. (2019). *En studie om hur förskollärare och lärare resonerar om undervisningens innehåll i relation till barns språk-, läs- och skrivutveckling i förskola och förskoleklass.* Nordisk barnehageforskning, 18(1). doi: 10.7577/nbf.2958

Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* 5. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Ringdahl, L. (2021). *Språktest av personal - förskolor positiva.* Vi lärare, 7 oktober. <https://www.vilarare.se/forskolan/kompetensutveckling/spraktest-av-personal--forskolor-positiva/>

Sandvik, M. & Spurkland, M. (2012). *Språkstimulera och dokumentera i den flerspråkiga förskolan.* 2. uppl. Stockholm: Studentlitteratur AB.

SFS 2010:800. *Skollagen.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan.* Lpfö 18.

Smidt, S. (2011). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande.* 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2023). *Lärande i praktiken- Ett sociokulturellt perspektiv*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Unicef. (2018). *Barnkonventionen. FN:s konvention om barnets rättigheter*.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Bilaga 1

Information om intervju

Stockholm 2023-10-10

Vi är studenter på ett av förskolläraryrkesprogrammen vid Södertörns högskola. Denna sista termin på utbildningen skriver vi ett examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för förskolans praktik och vårt kommande yrke som förskollärare. Studien kommer att handla om rektorers perspektiv på hur pedagogers kunskaper i det svenska språket påverkar barns språkutveckling. För att samla in material till studien skulle vi gärna vilja skicka intervjufrågor till dig under vecka 41 & 42.

Genomförandet av studien är reglerat av etiska riktlinjer som rör tystnadsplikt och anonymisering. Detta betyder att barnets, familjens, personalens och verksamhetens identitet inte får avslöjas. Det insamlade materialet avidentifieras och inga personuppgifter kommer att hanteras (tex inspelningar/film, register med personuppgifter eller namn) kommer att upprättas. Materialet kommer inte att användas i något annat sammanhang utan bara i det egna analysarbetet. Enligt Lärarutbildningens rutiner förstörs materialet efter avslutad utbildning. Den färdiga studien kommer sedan att publiceras digitalt genom publikationsdatabasen DiVA. Med detta brev vill vi informera om studien samt be om ert medgivande för ert deltagande i studien. All medverkan i studien är frivillig och kan avbrytas när som helst, även efter att materialinsamlingen har påbörjats och utan att något skäl behöver anges.

Kontakta gärna oss eller vår handledare för ytterligare information!

Vänliga hälsningar,

Maja Falk xxx@xxx

Johanna Eriksson xxx@xxx

Handledare

Eva Schwarz Södertörns högskola xxx@xxx

Södertörns högskola, e-post: xxx@xxx, telefon: 08-608 40 00

Bilaga 2

Intervjuguide

1. Har pedagogens kunskaper i svenska språket någon betydelse för dig vid rekrytering? Förklara på vilket sätt och varför.
2. Vilka kompetensutvecklande möjligheter för att stödja pedagogers kunskaper i svenska språket erbjuder du?
3. Vilka kompetensutvecklande möjligheter anser du bör erbjudas för att stödja pedagogens kunskaper i svenska språket?
4. Hur kan pedagoger erbjuda barn i förskolan goda möjligheter till att utvecklas språkligt?
5. Hur påverkar pedagogers kunskaper i svenska deras förmåga att anpassa sig till, stötta och förstå barns språkliga behov?
6. Har du några exempel på tillfällen då du observerat att pedagogers kunskaper i svenska har haft betydelse för barnets språkande i förskolan?